

Gorski:

Zanimive pripovedi profesorja Silvestra.¹

Nekaj o profesorju Silvestru.

a mojih mladih dni je stala zunaj naše vasi na prijaznem gričku lepa, bela hiša. Ni bila bogve kaj velika, a vendar dosti prostorna. Pozornost je vzbujal posebno njen ljubki nadstrešni stolpiček. Ljudje so hiši splošno rekali: »Profesorjeva vila«.

Nam otročajem pa ni bilo dosti do tega, jeli vila Petrova ali Pavlova. Nam je bilo predvsem za tisto lepo prostorno igrišče, ki se je raztezalo tam okrog pod starodavno lipo. Ej! Koliko prijetnih uric smo doživeli v rani mladosti na tistem prostoru ob šole prostih dneh in zlasti še ob raznih prazničnih in nedeljskih popoldnevih! Vsi, kar nas je bilo naših let, smo bili ponavadi zbrani iz cele vasi ondi. In tam smo vpili in se lovili, peli in vriskali, bili žogo in pasli svinjko, bili klinec in igrali fornikolo, se šli mance in slepo miš in počeli vse, kar smo pač znali in vedeli tja do poznega mraka... Nihče nas ni motil v našem veselju.

Pač! Včasih ob počitnicah je bilo malo drugače. Tedaj je namreč redno vsako leto prebival v svoji vili stari profesor Silvester. Tako so namreč ljudje imenovali onega moža, čigar je bila tista hiša tik za našim igriščem. Čez leto je, kot rečeno, bival čudni mož v mestu, ob počitnicah pa je prišel miru in počitka iskat tu sèm.

Toda mi mu ga nismo vselej dali, četudi smo mu privoščili, česar je iskal. V svoji mladostni razigranosti se namreč nismo dosti menili za starega moža in za njegov počitek. Vpili in kričali smo tudi ob času počitnic kot ponavadi. To pa je moža vznemirjalo in dražilo.

Zato se ni enkrat, ampak večkrat zgodilo, da je stari mož ves ne-strpen odprl okno svoje sobe v prvem nadstropju. Skozi okno jo pomolil veliko plešasto glavo, premeril nas vse, od prvega do zadnjega, skozi svoje ogromne naočnike, dvignil roko in nam zažugal, zagodrnjal sam sebi nekaj nam nerazumljivih besedi, na kar je spet trdo zaprl okno in izginil. Kmalu nato smo ga pa vselej spet videli jeznega in razburjenega odhajati ob palici v bližnji gozd na sprehod. Takó smo ga bili rešeni in smo svoje delo nemoteno nadaljevali.

Seveda nam je bil pa kljub temu vedno nadležen. Zato ni čudno, če smo želeli, naj bi stari profesor rajši tudi o počitnicah ostajal v mestu. In to tembolj želeli, ker so nas tudi starši včasih prav ostro opominjali, naj ostanemo rajši doma, da ne bomo delali nadleže tako učenemu gospodu, kot so vse časti vredni profesor Silvester.

Pa žal! Našim željam se ni ugodilo. Ravno nasprotno se je zgodilo.

¹ Posneto po B. H. Bürgel: Die seltsamen Geschichten des Dr. Ullebuhle. 1920.

Neko pomlad se je namreč raznesla novica, da pride učeni profesor za stalno v vilo. »V pokoj je stopil,« so ljudje govorili.

In res! Nedolgo potem so pričeli iz mesta voziti njegovo pohištvo v vilo. Dan za dnem je prišel kak voz, in z vsakim vozom je prišla tudi postarna profesorjeva postrežnica, pogledat in popaziti, da se ni kaj pogubilo, poškodovalo ali strlo, ko so raziajali in prenašali tisto ropotijo v vilo. In kaj vsega niso razložili in znosili v sobe! Tu so bili celi zaboji knjig in prečudnih slik. Pa so spet pripeljali cel voz nagačenih živali in ptičev. Zdaj spet je prišel voz z zaboji, v njih pa okamenele ribe in polži, metulji in hrošči. Tudi smo opazili otroci, ki smo oddaleč in blizu pasli zvedavost, kakó so skrbno prenesli v profesorjevo stanovanje zemeljski nebesni globus, pa tudi električni kolovrat in celó človeško okostje: potem celo vrsto nam doslej nepoznanih daljnogledov in druge ropotije, kakoršne mi dotlej še nismo nikoli videli. Celih pet tednov je trpela tista selitev, preden so vse zvozili in uredili.

Nazadnje je pa prišel tudi stari profesor sam. Mi se ga seveda nismo nič razveselili. Kajti slutili smo, da bo odslej čisto drugače na našem igrišču. Tudi starši so nam zabičavali, da bomo morali biti odslej bolj mirni in tihi ob nedeljah popoldne »pod lipo«.

»Pa kaj hočeš?« smo si mislili. »Profesor je tu. In mi moramo računati z njim in on z nami. Mi se bomo morali navaditi njega, on pa nas.« — Tako smo modrovali.

Pa res, kmalu smo se pobratili, še prej, kot smo mislili.

Bilo je pa to takole: Neke nedelje popoldne smo bili spet vsi iz vse vasi na igrišču. Kmalu smo začeli vpiti in kričati, zaverovani v svoje igre, kot bi bili nori... Pa glej ga spaka! Naenkrat stoji sredi med nami stari profesor. Mi smo obstali, utihnili in ga gledali. Velik je bil, da bi lahko zvezde klatil, suh pa ko trlica. Dolga črna suknja mu je segala čez kolena, skozi njegove ogromne naočnike so pa švigale kot iskre njegove globoko udrte oči. Tudi on je obstal, dvignil svojo črno palico in gledal po nas, kot bi nam hotel nekaj važnega povedati. Mi pa — ne bodi len! — smo začeli drug za drugim bežati... Toda profesor zagrmí: »Otroci! Počakajte! Nekaj vam povem: Iz vas ne bo nikoli nič prida, če se boste samo igrali, ne se pa tudi učili!«

»Saj se tudi učimo — v šoli,« se je odrezal drzni Muhov Nace v imenu nas vseh.

Profesor pa je nadaljeval: »Vem, da se trudijo z vami v šoli vaši skrbni učitelji. Toda prav veliko je stvari, o katerih mlad človek ničesar ne sliši v šoli. Teh se pa mora sam učiti, če jih hoče znati in vedeti. V šoli namreč ni časa za vse. In marsikaj tega, kar v šoli ne slišite, bi mogel tudi jaz vam povedati; pa nele povedati, ampak tudi pokazati. Mnogo bi vam vedel povedati o solncu in o zvezdah, o megli in o dežju, o vetru in o snegu, o morju in o ognjenikih... in še obilo drugih in lepih stvari. Samo treba je, da greste z menoj gor v sobo in me lepo poslušate. Kdo je torej voljan, da gre z menoj?«

Tako nas je torej stari gospod povabil k sebi na svoje stanovanje.

Nekaj malega se nas je odzvalo še tisto popoldne. Ko smo pa pozneje pripovedovali svojim tovarišem, kaj nam je profesor pravil in da nam je dal celo dobrega maslenega kruha, je bilo prihodnjo nedeljo število poslušalcev še večje. In število je raslo nedeljo za nedeljo tako, da se nas je po nekaterih tednih kar trlo v profesorjevem stanovanju. In kakó smo vlekli na ušesa, kar nam je povedal stari, častitljivi profesor! Kar zijali smo, ko nam je pravil malo čudne, pa silno zanimive pripovedke. Niso bile namreč to navadne pripovedke o palčkih in čarovnicah, o kljukcih in vilah-rojenicah, o polžu in jari kači, ampak bile so pripovedi o resničnih stvareh in dogodkih, ki pa jih je znal častitljivi starček tako zanimivo pripovedovati da smo kar zijali vanj. Jaz sem sicer že marsikaj pozabil, kar nam je pravil ob onih popoldnevih profesor Silvester; vendar se še marsičesa tudi spominjam. In vse to bom vam, dragi naročniki »Vrtca«, tudi povedal, četudi ne znam tako mično pripovedovati kot oni stari gospod.

1. O dveh zasutih mestih.

Spominjam se, da nam je stari profesor začel nekoč pripovedovati takole:

»Otroci, vam se še sanja ne, kako lepo je ondi doli na jugu, v deželi, ki ji pravimo Italija. Tam doli sije solnce vse lepše ko pri nas. Nebo je sinje ko ribje oko. Hladni vetrci pihljajo od bregov sredozemskega morja in lahno božajo prostrane ravnine, kjer cvetó in zorijo obenem sočne smokve in rumene oranže. Vse leto je dežela v cvetju in petju, kot bi bila večna pomlad. O seveda! Tam doli na tistih ravninah je lepo. In vendar... Tudi tam doli ni bilo in ni vslej prijetno ljudem.

Tam doli na tisti ravnini namreč stoji tudi prečudna gora, ki ji pravijo gora Vezuv. Sredi ravnine štrli navpik proti nebu ko velikanski okrogel zvonik, le da nima konice (špice). Na vrhu je namreč gora nekoliko ploščata, in iz tiste udrte plošče se dviga neprestano dan za dnem rahla, fina meglica. Pa pustimo zaenkrat Vezuv v miru in poglejmo malo v življenje ljudi, ki prebivajo zdaj in ki so prebivali nekdam tam doli okrog Vezuva.

* * *

Bilo je pred več desetletji, ko je nekega lepega pomladnega jutra tam blizu Vezuva oral na svoji njivi neki italijanski kmetič. Veselo je poganjal svojega konja in osliča, naravnaval drevo, ki je rezalo mastne brazde, in zadovoljno pihal tobak, kot bi hotel oponašati častitljivega očaka Vezuva, ki se je po svoji navadi tudi ta dan kadil na svojem vrhu.

Ali glej! Plug se možaku naenkrat ustavi. Kmetič ga rine, premika, pa plug se ne gane. »Na kaj se je neki zlod zadel?« pomisli kmetič. Sklone se, da od bliže pogleda pod lemež. Lej! Pod lemežem se nekaj blešči. Kmetič začne grebsti v mastni prsti in ko nekaj časa tako grebe

in koplje, odgrebe velik vrč. Začuden ga ogleduje in kolikor dlje ga gleda, tem lepši se mu zdi. »Kako ima krasne okraske! In kako čudno je narejen!« dopoveduje sam sebi. »Takih pa ne delajo dandanes in jih tudi ne znajo več narediti! Najbrže je to dragocena starina. Morda mi ga kdo še drago plača?«

Kajpada je bil kmetič izkopanega vrča zelo vesel, tako vesel, da bi ga bil najrajši precej nesel pokazat svoji ženi.

Ali mudi se! Njivo je treba danes zorati! Zato postavi vrč kar ob brazdi na njivo, da ga solnce dodobra posuši in otrebi prsti.

Kmetič spet požene in orje naprej s toliko večjo pridnostjo, kolikor bolj je bil vesel najdenega vrča.

Dopoldne mu mine hitro, solnce se že sklanja na popoldne, in skoro bo njiva zorana.

Pa kaj je to? Spet nekaj. Plug se iznova ustavi in ne gre naprej... »Šment!« vzklikne kmetič iznenaden. »Danes imam pa posebno srečo. Kaj bo spet?«

Sklone se in začne grebsti. Toda z rokami mu gre delo prepočasi od rok. Zato vzame rovnico in jame kopati. A komaj parkrat zamahne, že čuti, da je spodaj nekaj velikega, nekaj težkega. Ždi se, da bo močan kovinast drog. Še več — —! Drog ima celo več rogljev! Drug za drugim se prikazujejo iz mastne zemlje. Že so vsi zunaj! — Pet jih je! Ko kmetič natančneje otiplje in ogleda izkopano reč, vidi, da je izkopal prekrasen peteroramen svečnik iz medenine.

»No, če pa je tako,« si misli kmetič, »bo pa bolje kopati kot orati. Poizkusimo!« Urno izpreže svoje kljuse in oslè in ju spravi v bližnjo lavorjevo senco. Sam pa začne na vso moč kopati in grebsti ondi, kjer je našel dragoceni svečnik.

Toda novih dragocenosti ne izkoplje razen malo, ljubko ogledalce, ki mu zasveti nasproti v jasnih solnčnih žarkih. A nekaj drugega se pokaže. Mesto prsti se začne valiti iz zemlje fin, droban pepel... Čim globlje koplje, tem več je tega pepela... »Odkod pa naj bi bil ta pepel?« pomišlja kmetič. »Najbrže iz bližnjega Vezuva? Radoveden sem, kaj bom danes še vse izkopal?« In spet zasaja svojo motiko širje in globlje v zemljo. Dela in dela, pa začuti pod ravnico zid. Pogleda — zid je narejen iz opeke, peska in apna. In ne le to! Cela stena zidu se odkrije pred njim. Še več! Kmalu opazi, da je notri tudi podrta streha — torej mora biti cela stavba, če morda ni še več poslopij skupaj?

Ko se možu vse to odkrije, nekoliko pomisli, kaj bi storil: ali bi kopal naprej, ali bi pustil? Skoraj ga izpreletuje nekak strah — —

»Pustim za danes!« se odloči končno. »Bomo že videli ob drugi priliki, kaj pomeni vse to!« ... Pa naloži izkopane stvari na voziček, zapreže živinico in požene proti domu.

Doma seveda je bilo veliko veselje. Začuden so strmeli otroci in žena, ko jim je mož pripovedoval in razkazoval najdeni zaklad. Sami niso vedeli, kam bi postavili v svoji borni hišici te dragocene reči, da bi bile

bolj na varnem in bi prišle do veljave. Zato so jih prestavljali in prenašali vsekrižem. Tudi skrivali so jih in molčali sosedom in vsakomur o čudni najdbi, boječi se, da bi morda kdo drugi ne šel na njihovo njivo in jim ne odnesel še dragocenejših stvari, ki so morda ondi zakopane. (Konec.)

J. E. Bogomil:

Ako ne znaš tujega jezika . . .

Po naših krajih je potoval neki Francoz. Prišel je po svojih potih tudi v Metliko. Tam je šel v gostilno. Rad bi si bil naročil kuhanih gob, ker jih je imel silno rad. A kaj, ko ga ondi nihče ni razumel! Urno je torej vzel v roko svinčnik ter kos papirja, pa narisal nanj gobo. Natakarakar je pogledal, pokimal, šel in prinesel gostu — dežnik.

Nekdo drugi — Slovenec — je pa potoval v kupčijskih zadevah po Danskem. Lačen je bil in je šel v hôtél. Rad bi si bil privoščil svinjske pečenke. Pa ni znal povedati. Vsi hôtelski postrežniki so bili zbrani okrog njega, a nobeden ga ni mogel razumeti. Naš mož pa — ne bodi len! — je začel oponašati prešičevo cviljenje in kruljenje, pa pokazal z vilicami in nožem, kakor bi rezal meso. Ob tem je bušnilo vse hôtelsko osobje v glasen smeh. Razumeli so ga. Kmalu je ležal pred njim lep kos svinjske pečenke.

Pravijo, da je prišel l. 1809. v Cerklje nad Kranjem francoski vojak. Prvega človeka, ki ga je srečal, je vprašal, če ume francosko: »Parléz vous français?« (beri: parlé vu fransé). Cerkljanec ga je začudeno gledal in rekel: »Ja, jaz sem Barlè Francè, ja! Odkod pa me poznaš?« — Več se pa možaka nista mogla pomeniti.

L. 1908. je bilo okrog šeststo Slovencev na božji poti v Lurdu na Francoskem. V neki gostilni si je hotelo nekaj Gorenjcev naročiti čašo vina. Nikakor pa niso mogli dopovedati francoskim natakarakaricam, kaj bi radi. Kar pride vmes neki Ribničan in pove svojo željo v pristnem ribniškem narečju. Pa so ga brž v Lurdu razumeli,

